

WALDORFSKÁ ŠKOLA PŘÍBRAM – MATEŘSKÁ ŠKOLA, ZÁKLADNÍ ŠKOLA A
STŘEDNÍ ŠKOLA
Hornická 327, Příbram II, PSČ 261 01

ŠKOLNÍ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM
MATEŘSKÉ ŠKOLY
WALDORFSKÉ ŠKOLY PŘÍBRAM

ZPRACOVANÝ PODLE RVP PV

Příbram 2017

Školní vzdělávací program **mateřské školy Waldorfské školy Příbram** zpracovaný podle RVP PV a byl projednán se školskou radou.

1. verze ŠVP mateřské školy Waldorfské školy Příbram byla zpracována v listopadu 2014.

2. verze ŠVP mateřské školy Waldorfské školy Příbram byla zpracována v květnu 2017

2. verze byla projednána se školskou radou

dne _____

Podpis předsedy školské rady: _____

Waldorfská škola Příbram

chce být společenstvím

utvářejícím sebevědomou,

tvůrčí a zodpovědnou lidskou bytost,

schopnou s láskou a moudrostí v srdci

aktivně ovlivňovat společnost

a svět kolem nás.

OBSAH

1. Identifikační údaje	5
2. Obecná charakteristika školy	6
2.1. Charakteristika vzdělávacího programu a specifika waldorfské pedagogiky.....	6
2.1.1. Vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí mimořádně nadaných	7
2.2. Podmínky pro vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami	7
2.3. Podmínky vzdělávání dětí nadaných	8
2.4. Podmínky vzdělávání dětí od dvou do tří let	8
3. Podmínky vzdělávání.....	9
3.1. Věcné podmínky.....	10
3.1.1. Zahrada školy	10
3.1.2. Prostory tříd.....	10
3.1.3. Ostatní prostory	10
3.2. Psychosociální podmínky	11
3.3. Organizace chodu tříd a životospráva.....	11
3.4. Řízení mateřské školy.....	12
3.5. Personální a pedagogické zajištění	13
3.6. Spoluúčast rodičů.....	14
3.7. Evaluace.....	15
4. organizace vzdělávání.....	15
4.1. Jednotlivé denní činnosti (co rozvíjíme v jednotlivých činnostech)	19
4.1.1. Ranní kruh	19
4.1.2. Prstové hry a jejich význam	19
4.1.3. Pohádka a její význam.....	19
4.1.4. Kresba.....	20
4.1.5. Modelování.....	21
4.1.6. Malba.....	23
4.1.7. Eurytmie	24
4.2. Integrované bloky	25
4.2.1. Dary Země-plody	25
4.2.2. Michaelské období	26

4.2.3.	Martinské období.....	26
4.2.4.	Advent a Vánoce	27
4.2.5.	Období tří králů	27
4.2.6.	Zima	28
4.2.7.	Masopust	28
4.2.8.	Předjaří	28
4.2.9.	Velikonoce	29
4.2.10.	Jaro	29
4.2.11.	Letnice	29
4.2.12.	Svatojánské období	30
	Použité zdroje	31

1. IDENTIFIKAČNÍ ÚDAJE

Název školního vzdělávacího programu:

Školní vzdělávací program mateřské školy Waldorfské školy Příbram zpracovaný podle RVP PV

Název školy: Waldorfská škola Příbram – mateřská škola, základní škola a střední škola

Sídlo školy: Hornická 327, Příbram II, PSČ 261 01

Adresa mateřské školy: Náměstí Dr. Josefa Theurera 261, 261 01 Příbram II

IČO: 42 73 12 59

IZO: 610 451 251

IZO MŠ:

Kontakty:

tel: 318 623 306

e-mail: waldorf@waldorf.pb.cz

www.waldorf.pb.cz

Jméno ředitele: Mgr. Robert Žák

Jméno zřizovatele: Město Příbram

Adresa zřizovatele: Tyršova 108, Příbram I, PSČ 261 19

Právní forma: obec

IČO: 00 24 31 32

Kontakty:

tel: 318 402 211

fax: 318 631 014

www.pribram-city.cz

Platnost dokumentu:

2. verze dokumentu platí od 1. 9. 2017

razítko školy

podpis ředitele

2. OBECNÁ CHARAKTERISTIKA ŠKOLY

Mateřská škola je součástí Waldorfské školy Příbram. Kapacita školy je 36 dětí, které jsou umístěny do dvou heterogenních tříd. Ve třídě Sedmikráska jsou dvě učitelky a ve třídě Mateřídouška je jedna učitelka. Třída Sedmikráska i Mateřídouška mají vlastní třídní vzdělávací program, pracují jako celek a jejich aktivity a působení se prolínají. Waldorfská mateřská škola má environmentální charakter výchovy a její program vychází z antroposofických poznatků o člověku a přírodě.

Rodiče se podílejí na činnostech školy a mohou se vyjadřovat k tvorbě vzdělávacího programu.

Děti jsou do mateřské školy přijímány zpravidla od tří let věku.

Mateřská škola se nachází v klidné části města v těsné blízkosti waldorfské školy, na úpatí Svaté Hory. Budova má historický ráz. Její součástí je zahrada.

Mateřská škola spolupracuje se Společností waldorfské školy Příbram, z.s. a je pod záštitou Asociace waldorfských mateřských škol ČR.

2.1. Charakteristika vzdělávacího programu a specifika waldorfské pedagogiky

Základním rysem waldorfské pedagogiky je snaha o harmonický rozvoj člověka v jeho celistvosti. Waldorfská pedagogika důsledně vychází z vývojových fází člověka a jeho individuality. Pro děti je utvářeno klidné a bezpečné prostředí, v němž se mohou přirozeně zdravě vyvíjet. Úkolem výchovy ve smyslu waldorfské pedagogiky je připravovat podmínky a pečovat o to, aby postupné probouzení nových článků lidské bytosti mohlo do období dospělosti člověka optimálně probíhat (fyzické tělo je pouze jedním článkem, další přicházejí postupně, přibližně v sedmiletých intervalech). Výchova a vzdělání vychází z potřeb dítěte a zaměřuje se především na utváření vztahu ke světu pomocí sil myšlení, citění a vůle. Výrazným prvkem je pěstování humanity a lidskosti, tolerance a porozumění druhým. Práce s dětmi je zaměřena na probuzení vlastního živého myšlení, širokého soucítění, vůle vedoucí k zodpovědnosti a vlastní tvůrčí realizaci. Centrem péče o dítě je snaha o posilování toho, co ještě nemá

potřebnou sílu- zdraví fyzické i psychické. Podstatné pro výchovné působení na dítě ve waldorfské mateřské škole je chránit je před ohrožujícími vlivy v oblastech hmotných i duševních.

2.1.1. Vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí mimořádně nadaných

Při vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami se jejich naplňování přizpůsobuje tak, aby maximálně vyhovovalo dětem i jejich potřebám a možnostem. Snahou pedagogů je vytvořit optimální podmínky k rozvoji osobnosti každého jednotlivého dítěte, k učení i ke komunikaci s ostatními a pomoci mu, aby dosáhlo co největší samostatnosti.

Pro děti mimořádně nadané nabízí waldorfská mateřská škola ideální prostředí pro jejich komplexní rozvoj. Mimořádné nadání je díky rozmanitosti vzdělávací nabídky brzy rozpoznáno a může s ním být dále pracováno. Mimořádné nadání však není upřednostňováno, aby nedošlo k přetěžování pouze jedné stránky osobnosti dítěte v tomto raném a citlivém věku.

2.2. Podmínky pro vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami

Dítětem se speciálními vzdělávacími potřebami je dítě, které k naplnění svých vzdělávacích možností nebo k uplatnění a užívání svých práv na rovnoprávném základě s ostatními potřebuje poskytnutí podpůrných opatření. Tyto děti mají právo na bezplatné poskytování podpůrných opatření. Podpůrná opatření realizuje mateřská škola a ta se člení do pěti stupňů. Podpůrná opatření prvního stupně uplatňuje škola i bez doporučení školského poradenského zařízení na základě plánu pedagogické podpory (PLPP). Podpůrná opatření druhého až pátého stupně lze uplatnit pouze s doporučením ŠPZ.

Při vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami je třeba jejich naplňování přizpůsobovat tak, aby maximálně vyhovovalo dětem, jejich potřebám i možnostem. Snahou pedagogů je vytvoření optimálních podmínek k rozvoji osobnosti každého dítěte, k učení i ke komunikaci s ostatními a pomoci mu, aby dosáhlo co největší samostatnosti. Podmínky pro vzdělávání dětí odpovídají individuálním potřebám dětí i potřebám celé skupiny.

Učitel zajišťuje tyto podmínky s ohledem na vývojová a osobnostní specifika těchto dětí a měl by být vzdělán v oblasti speciální pedagogiky.

Pro úspěšné vzdělávání dětí s přiznanými podpůrnými opatřeními je potřebné zabezpečit (případně umožnit):

- uplatňování principu diferenciacce a individualizace vzdělávacího procesu při plánování a organizaci činností, včetně určování obsahu, forem i metod vzdělávání;
- Pozitivní působení a citlivé přijetí dítěte a respektování individuálních potřeb a možností dítěte
- realizaci všech stanovených podpůrných opatření při vzdělávání dětí;
- osvojení specifických dovedností v úrovni odpovídající individuálním potřebám a možnostem dítěte zaměřených na samostatnost, sebeobsluhu a základní hygienické návyky v úrovni odpovídající věku dítěte a stupni postižení;
- spolupráci se zákonnými zástupci dítěte, školskými poradenskými zařízeními, v případě potřeby spolupráci s odborníky mimo oblast školství;
- snížení počtu dětí ve třídě v souladu s právními předpisy;
- přítomnost asistenta pedagoga podle stupně přiznaného podpůrného opatření.

Pravidla a průběh tvorby, realizace a vyhodnocení PLPP a IVP

- PLPP a IVP sestavuje třídní učitel, PLPP a IVP mají písemnou podobu
- postup při tvorbě PLPP – dítě s přiznanými podpůrnými opatřeními 1. stupně – pozorování dítěte, konzultace na pedagogické radě, konzultace se zákonnými zástupci dítěte, vytvoření plánu na základě souhrnu získaných informací o dítěti
- postup při tvorbě IVP – dítě s přiznanými podpůrnými opatřeními 2. – 5. stupně – na základě odborného posudku dítěte, konzultace na pedagogické radě, konzultace se zákonnými zástupci dítěte, pozorování dítěte, spolupráce s odborníky podle potřeby
- vyhodnocení plánů probíhá formou konzultace na pedagogické radě MŠ

2.3. Podmínky vzdělávání dětí nadaných

V předškolním věku dítě prochází obdobím nerovnoměrného a skokového vývoje, mnohdy je těžké odlišit při identifikaci nadání dítěte od akcelerovaného vývoje v určité oblasti.

Vzdělávání dětí probíhá takovým způsobem, aby byl stimulován rozvoj jejich potenciálu včetně různých druhů nadání a aby se tato nadání mohla ve škole projevit a pokud možno i uplatnit a dále rozvíjet.

Mateřská škola stanovuje podpůrná opatření pro podporu nadání podle individuálních vzdělávacích potřeb dětí v rozsahu přiznaného stupně podpory.

- Podpůrná opatření stanovuje daná osoba (pedagog) na základě doporučení pedagogické rady
- Opatření pololetně vyhodnocuje a konzultuje s pedagogickou radou školy

2.4. Podmínky vzdělávání dětí od dvou do tří let

Pokud se v mateřské škole vzdělávají děti mladší tří let, je nutné zajistit další podmínky, které reagují na vývojová specifika, individuální potřeby, zájmy a možnosti těchto dětí. Dítě ve věku od dvou do tří let má jiné potřeby než děti starší. Potřebuje stálý pravidelný denní režim, dostatek emoční podpory, zajištění pocitu bezpečí, přiměřeně podnětné prostředí a činnosti, více individuální péče od dospělé osoby, srozumitelná pravidla, více stability prostředí,...

- Jelikož mateřská škola nemá možnost zřízení zvláštního oddělení pro děti 2-3 leté, zařazuje tyto děti do početně menší třídy s kapacitou 11 dětí.
- Tato třída by byla upravena dle potřeb této věkové skupiny.
- Prostor je upraven tak, aby poskytovalo dostatečný prostor pro volný pohyb a hru dětí, umožňovalo variabilitu v uspořádání prostoru a zabezpečovalo možnost naplnění potřeby průběžného odpočinku.
- Prostor mateřské školy bude výhledově upraven, ve spolupráci se zřizovatelem, pro zajištění hygieny dítěte tohoto věku.
- Bude zajištěn vyhovující režim dne, který respektuje potřeby dětí (zejména pravidelnost, dostatek času na realizaci činností, úprava času stravování, dostatečný odpočinek).

3. PODMÍNKY VZDĚLÁVÁNÍ

Mateřská škola je vybavena především přírodními materiály, které jsou pro děti vhodné (dřevo, bavlna, hedvábí, včelí vosk,...) Vše s čím dítě přichází do styku by mělo být z přírodních materiálů. Ve třídách jsou děti obklopeny šitými panenkami, hedvábnými a bavlněnými šátkami, dřevěnými hračky, kostkami, ručně vyráběnými hračkami, které jsou zároveň takové, aby podněcovaly a rozvíjely dětskou fantazii a tvořivost. K malbě dětí

používají kvalitní akvarelové barvy, modelují z barveného včelího vosku či z těsta, kreslí voskovými bloky, zpracovávají ovčí rouno. Tráví hodně času v přírodě, která jim nabízí velké množství podnětů, mohou zažívat a prožívat všechny živly. V přírodě si hrají s vodou, hlínou, dřevem, mohou tvořit podle své fantazie. Dostávají tak možnost prožívat sebe sama i okolní svět. To je vede k postupnému porozumění světu, k úctě a toleranci ke všemu živému i neživému.

3.1. Věcné podmínky

3.1.1. Zahrada školy

Zahrada se nalézá přímo za budovou mateřské školy. Má podélný tvar a ústí velkou branou přímo do sadů Svaté Hory. Vzrostlé stromy, které se nacházejí v polovině zahrady, poskytují dětem na pískovišti příjemný stín. Při vstupu z budovy školy mají děti k dispozici vahadlovou houpačku, a dřevěnou průlezku s klouzačkou. Zahradní náčiní a hračky jsou skladovány v zahradním domečku. Na několika místech zahrady nalezneme lavičky k odpočinku.

3.1.2. Prostory tříd

Mateřská škola má dvě třídy. Jednotlivé třídy jsou umístěny v podlaží nad sebou a mají různou kapacitu. Jedna je určena pro 25 a druhá pro 11 dětí. Třída s menší kapacitou má svoji ložnici, ve druhé třídě se lůžka rozkládají. Třídy jsou vybaveny především přírodními materiály a splňují hygienické požadavky. Každá třída má herní prostor s kobercem i prostor pro stravování, či práci u stolku. Stoly i židle jsou výškově diferencovány.

3.1.3. Ostatní prostory

Na každém podlaží se nachází plně vybavená kuchyňka, která slouží pro přípravu výdeje stravy. Krátká chodba propojuje kuchyňku se třídou. V přízemní třídě se z této

chodby vchází do dětských umýváren a k toaletám. V 1. patře je toto hygienické zázemí přístupné skrze herní prostor. V přízemí, vpravo od vstupu do budovy, se nachází šatna dětí, která je určena pro převlékání dětí z obou tříd.

3.2. Psychosociální podmínky

Kvalita prostředí

Usilujeme o to, aby atmosféra ve škole byla vlídná a příjemná.

Vytváříme dětem takové prostředí, ve kterém se mohou cítit spokojeně a bezpečně.

Adaptace dětí

Nově přichozímu dítěti poskytneme možnost postupně přivykat neznámému prostředí a přizpůsobovat se novým situacím.

Adaptaci organizujeme způsobem, který odpovídá individuálním potřebám dítěte (např. za spoluúčasti rodičů).

Respektování přirozených dětských potřeb

Každé dítě přijímáme takové, jaké je. Přijímáme je jako individualitu.

Na základně pozorování a hovorů s rodiči, vnímáme individuální potřeby a možnosti dětí, jejich fyzické a psychické vlastnosti (např. psychomotorické tempo, potřebu pohybu, osobnostní rysy) a v souladu s nimi jednáme.

Na děti nespěcháme.

Dbáme, aby děti měly možnost svou činnost dokončit.

Komunikace

Děti nejsou k činnostem nuceny.

Komunikujeme s dětmi otevřeně, vstřícně a srozumitelně.

Poskytujeme dětem možnost k individuálnímu projevu.

Podpora sociálního citění, vytváření vzájemných pozitivních vztahů

Vedeme děti k ohleduplnosti, toleranci, pomoci druhému a radosti ze společných prožitků. Všímáme si vztahů mezi dětmi, předcházíme násilí mezi nimi.

3.3. Organizace chodu mateřské školy a životospráva

Mateřská škola je otevřena od 6.30 do 16.30 hodin.

Rozvržení a rytmus dne

- příchod dětí
- volná hra, umělecké a tvořivé činnosti
- ranní kruh, přivítání
- hygiena, svačina
- pobyt venku
- hygiena
- pohádka
- oběd
- odpočinek, relaxační činnosti
- hygiena, svačina
- volná hra, rozcházení dětí

Týdenní rytmus činností

Pondělí:	kresba
Úterý:	modelování včelím voskem, těstem, pečení
Středa:	malování akvarelovými barvami / (eurytmie)
Čtvrtek:	ruční práce / (eurytmie)
Pátek:	výlet/ péče o hračky a prostředí třídy

Život třídy je naplněn a tvořen rytmy a rituály, které se pravidelně opakují. Střídají se činnosti volné a řízené (nádech a výdech). Každý den v týdnu má svoji danou aktivitu (pečení, malování, atd.) Rokem plynou slavnosti, vycházející z přirozeného rytmu a zákonitostí přírody. Důležitost a význam jednotlivých činností viz Organizace vzdělávání. Pokud není k dispozici odborný učitel eurytmie (externista), je tato činnost nahrazena jinou tvořivou činností.

Stolování a hygiena

Stolování je neoddelitelnou a plnohodnotnou součástí denního rytmu v naší mateřské škole. I zde má dítě možnost prožívat napojení na dění a jeho smysluplné souvislosti kolem sebe. Významnou roli hraje vzor a nápodoba, proto důsledně dbáme o to, aby pedagogové stolovali spolu s dětmi. Cílem je vytvoření uvolněné klidné atmosféry, která umožňuje i klidnou konverzaci. Každé jídlo začínáme společnou průpovědí, která zrytmizuje a pozitivně naladí celou skupinu.

Děti při stolování rozvíjejí nejenom hrubou a jemnou motoriku, ale také své prosociální dovednosti.

Prostíráním stolů děti přirozeně zažívají matematické souvislosti, kdy přiřazují, počítají i třídí. Pro posílení odpovědnosti a samostatnosti slouží přidělování služeb při obsluze stolů.

Pitný režim je řešen vždy dostupnou nádobou s nápojem a čistými skleničkami. Nápoj si děti samy nalévají podle potřeby. Dětem podávaná strava je rozmanitá a vyvážená.

Základy hygienických návyků jsou tvořeny v rodině. Mateřská škola působí v této oblasti podpůrně a děti vede k přiměřené samostatnosti.

3.4. Řízení mateřské školy

Mateřská škola organizačně spadá pod vedení Waldorfské školy Příbram-mateřské školy, základní školy a střední školy.

V kompetenci vedení školy je jak legislativní správnost dokumentace, tak finanční i jiné hodnocení zaměstnanců. Personální otázky týkající se mateřské školy jsou řešeny v součinnosti a tímto odloučeným pracovištěm.

3.5. Personální a pedagogické zajištění

Ve dvou třídách pracují tři pedagogické pracovnice, které se překrývají v ranních a odpoledních službách. Provoz a úklid zajišťuje jedna provozní zaměstnankyně. Přípravu jídla provádí pracovnice školní kuchyně se zkráceným pracovním úvazkem. Drobné údržbářské práce vykonává školník.

3.6. Spoluúčast rodičů

Při běžném denním setkávání s rodiči se snažíme o co největší míru komunikace. Rodičům je sdělováno, co se v daném dni odehrávalo, co dítě nového zvládlo, co bylo výjimečného, hodného pozornosti. Sdělujeme, máme-li pocit, že se dítě necítí dobře. Jednáme otevřeně, ale taktně, abychom se vyhnuli nedorozumění. V každém týdnu je vyhrazeno jedno odpoledne, ve kterém mají rodiče možnost setkání s učitelkami svého dítěte. Zde hovoří o jeho pokrocích, změnách, vývoji chování, dalším směřování. Velmi si zakládáme na vytvoření vztahu blízké, důvěrné spolupráce, jedině tak můžeme dítěti dát potřebnou jistotu a bezpečí pro další zdravý vývoj. Tyto schůzky probíhají bez přítomnosti dětí a vždy pouze s rodiči jednoho dítěte. Kromě individuálních setkání organizujeme podle potřeby schůzky pro všechny rodiče. Několikrát ročně probíhají společné akce rodičů s dětmi, například slavnosti nebo tvořivá odpoledne. Rodiče mají možnost se podílet na údržbě zahrady a také mohou některé aktivity samostatně organizovat. Pro rodiny a děti, které se na příchod do mateřské školy teprve chystají, nabízíme společná setkání.

3.7. Evaluace

Evaluace je prováděna na několika úrovních a několika formami:

- dotazník pro rodiče při nástupu dítěte do mateřské školy
- vstupní rozhovor s rodiči
- individuální konzultační schůzky s rodiči (minimálně 3x během celé doby docházky dítěte do MŠ)
- průběžné situační pozorování vývoje dítěte v oblasti fyzické, psychické, interpersonální, sociálně-kulturní a v oblasti prožívání vztahu ke světu, pozorování jsou zaznamenávána
- vyhodnocování školní zralosti a připravenosti dítěte na školu na základě pozorování - společně s rodiči
- pravidelné měsíční porady pedagogického kolegia mateřské školy
- porady všech pracovníků mateřské školy
- pravidelná setkávání s kolegiem Waldorfské školy Příbram a spolupráce s jejími pověřenými pracovníky pro vypracovávání výročních a jiných zpráv

Pravidelné měsíční pedagogické porady mimo jiné napomáhají k rozboru a hledání řešení náročných pedagogických situací, které mohou nastat. O průběhu a obsahu všech porad jsou vedeny interní záznamy.

4. ORGANIZACE VZDĚLÁVÁNÍ

Činnosti, které prolínají životem waldorfské mateřské školy, působí na **rozvoj smyslů dítěte**.

R. Steiner rozeznává 12 smyslů, které dělí do tří skupin:

- smysly spojené s bezprostředním vnímáním celým tělem, které pomáhají při uvědomování si svého těla (hmat, smysl pro pohyb, rovnováhu, životní smysl)

- smysly, které spojují člověka se světem (čich, chuť, zrak, smysl pro teplo)
- smysly duchovní, rozvíjí vědomí sebe sama, jako bytosti tělesné, duševní a duchovní (sluch, smysl pro řeč, smysl pro myšlení a smysl pro „já“)

Při výchově malých dětí stojí v popředí především čtyři základní smysly, které jsou bezprostředně spojeny s prožíváním tělesné pohody či nepohody. Je to smysl hmatu, smysl pro rovnováhu, smysl pro vlastní pohyb a životní smysl, které jsou pro dítě prostředníky v „zabydlování se“ v těle.

Role učitele je v současné pedagogice jedním z nejdůležitějších působících činitelů úspěchu výchovně vzdělávacího procesu. Učitel musí splňovat především tři hlavní faktory - odborné vzdělání, pedagogicko-psychologická příprava a vysoké morální vlastnosti, na kterých je možno budovat přirozenou autoritu a být dobrým vzorem. Učitel by měl vystupovat jako reprezentant univerzálních nadčasových hodnot a idejí.

Podstatou waldorfské pedagogiky je **péče o lidský vztah**. Je-li život člověka bytostně podmíněn zájmem a péčí o lidský vztah jako základní hodnotu, je výsledkem takového vnitřního pohybu pocit dostatku, naplnění a životního štěstí. Smyslem a tedy cílem výchovy se zde stává pěstování schopnosti vnitřního duševního pohybu člověka po celou délku jeho života. Waldorfská pedagogika je často označována jako výchova ke svobodě. Není tím ale míněna svoboda ve vnějším smyslu. Neznamená to tedy, že si děti mohou dělat, co se jim zachce. Naopak jasná pravidla poskytují dítěti pevnou oporu v jeho každodenních činnostech, a tím mu dávají prostor pro vznik zárodku budoucí vnitřní svobody. Umělecký aspekt waldorfské pedagogiky spočívá v uměleckém, tvořivém přístupu a postoji k životu i k sobě. Tato schopnost umožňuje neustálou vnitřní proměnu, vnitřní pohyb na cestě životem.

Waldorfská pedagogika spatřuje velkou důležitost ve **volném pohybu** dítěte v rámci běžných každodenních činností tak, aby mohl být tento pohyb vyjádřením individuality každého dítěte a mohl zohledňovat i jeho momentální životní situaci a pohodu. Největší význam má zde volný pohyb v rámci ranní hry, pracovní činnosti a zejména volný pohyb při dopoledním i odpoledním pobytu venku, který by měl být pedagogem minimálně korigován. Jediným omezením je hledisko bezpečnosti dítěte. Při pohybu se

děti nevědomě učí prostřednictvím svého těla o vztazích, tvarech, velikostech, hmotnosti, vzdálenosti a pohybu – což je základem pro pozdější abstraktní, vědomé pochopení. Kontakt s přírodou je nejpřirozenějším způsobem jak dětem poskytnout pravé vnitřní i vnější obrazy, které se mohou stát potravou pro dětskou duši.

V péči o přirozený vývoj dítěte má své nezastupitelné místo **péče o jazyk a hudbu**, které rozvíjí vnímání sociálního citění, schopnosti myšlení a budování vztahu ke světu. **Zpěv a hra na rytmické a melodické hudební nástroje** prolíná celým životem v mateřské škole, doprovází činnosti, hry, pohádky i slavnosti. Podporuje v dětech schopnost vcítění, vyjadřování duševní kvality, jde také o prožitek rytmu. Hudba je pohybem duše. Součástí dne jsou také **říkadla** doprovázená pohybem, **prstové hry a hry pohybové**, zejména kruhové, které mají v tomto období harmonizující účinek a upevňují prožitky sounáležitosti i jednotlivosti.

Významné místo má **pohádka**, která je čtena či vyprávěna obvykle 10 až 15 dnů. Vzniklé prožívané obrazy sytí dětskou duši a vytváří podklady pro budoucí postoje, poskytují prostor pro poznání hlubšího charakteru. Melodie, rytmus, tempo a výraz pohádky, vyjadřován a spojen s vypravěčem (učitelem) dává dětem přímé a čisté spojení s jazykem.

Spojení hudby, slova a pohybu je **eurytmie**, pohybová výchova, jejíž snahou je harmonizovat vztah člověka ke světu i k sobě samému. Eurytmie rozvíjí radost z přirozeného a volného pohybu, podněcuje fantazii dětí. Má být jakousi viditelnou řečí, vycházející z celého člověka, z jeho duševní nálady. Dává možnost pohybem prožít tvary a prostorové formy, které budou později jinak uchopeny a realizovány. Tvar nebo kvalita takto vyjádřeny pohybem tak jakoby prostupují celé tělo až ke konečkům prstů. Všechny tyto činnosti umožňují dítěti také rozvíjet sociální citění. Péče o slovo a hudbu je též sociálním uměním a sociální terapií.

Dítě se v mateřské škole setkává s **výtvarnými a pracovními činnostmi**, má možnost uplatňovat svou tvořivost, celým tělem smyslově prožívat a vnímat kvalitní materiály. Vše působí niterně na osobnost dítěte a utváření jeho vztahu ke světu i k sobě sama. Činnosti mají léčebné a harmonizující účinky, mohou být doprovázeny vyprávěním či zpěvem a básněmi. Zdržujeme se hodnotících a srovnávacích komentářů, smyslem je činnost sama, ne její výsledek. Pedagog se nezaměřuje na výkonnostní stránku činnosti.

I této oblasti je dospělý člověk vzorem. Děti mohou vidět a zažívat jeho smysluplnou činnost, která u nich podporuje budoucí tvůrčí aktivitu. Dítě napodobuje konání dospělého, zažívá začátek, průběh i výsledek práce, má možnost se účastnit, pomáhat.

Waldorfská pedagogika dbá i na utváření **zvyklostí v oblasti stravování**, s ohledem na specifické potřeby dětí ve věku do sedmi let. Pěstuje se vztah úcty a vděku k silám, které podporují růst rostlin. Nejde jen o pouhé přijetí pokrmu k zachování tělesných funkcí, ale i o skrytý duchovně duševní význam provázející přijímání potravy. Dětem bývá poskytnuta možnost aktivně se spolupodílet a smyslově vnímat přípravu pokrmů (pečení chleba, krájení zeleniny, mazání své porce pečiva pomazánkou, atp.).

Pravidelnost jednotlivých denních činností a úkonů – **řád**, učí děti orientovat se v čase i ve světě a přirozeně tak vytváří návyky hygienické, sebe obslužné i pracovní a společenské. Velmi záleží na postoji učitele, komunikaci mezi dospělými, na systematickosti při úklidu hraček, přípravě jídla a jiném. Důležitá je též vzájemná spolupráce pedagogů a rodičů, případně i dalších odborníků, kteří se podílejí na výchově dítěte.

Waldorfská mateřská škola by měla být **sociálním a autonomním útwarem**, aby výuka a výchova probíhala ve smyslu komplexního vzdělávání člověka. Učiteli by mělo být umožněno plně pedagogicky působit na základě vlastního úsudku, osobní iniciativy a odpovědnosti. Učitelé by se měli snažit rozšiřovat své znalosti o člověku a potřebách jeho rozvoje. Studium člověka v jeho životních souvislostech by mělo být jedním z hlavních zdrojů výuky. Svobodné a zodpovědné jedince mohou vychovávat jen svobodní a zodpovědní učitelé.

4.1. Jednotlivé denní činnosti (co rozvíjíme v jednotlivých činnostech)

4.1.1. Ranní kruh

Činnostmi ranního kruhu napomáháme rozvoji všech oblastí vzdělávání, jak o nich hovoří Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání.

- dítě a jeho tělo
- dítě a jeho psychika
- dítě a ten druhý
- dítě a společnost
- dítě a svět

Ranní kruh obsahuje pohybové, hudebně pohybové aktivity, hry, prstové hry, eurytmické prvky.

4.1.2. Prstové hry a jejich význam

Utváření řeči je závislé na plynulém rozvoji celkové motoriky, na dobré koordinaci pohybů hlavy, rukou i nohou. Mimořádný význam pro úspěšné rozvíjení jazyka a řeči má obratnost vedoucí ruky. Pouze hra, rozvíjející hrubou i jemnou motoriku může dítěti přinést klid a uvolnění potřebné ke zdokonalování řečové funkce. Vlastní artikulační ohebnost jazyka je především závislá na úrovni obratnosti vedoucí ruky. Ta se ovšem nevytváří izolovaně ale především při spolupráci obou rukou. A právě při hrách s prsty lze velmi dobře odpozorovat, kterou ruku má dítě obratnější a tudíž pravděpodobně vrozeně vedoucí. Pro tvořící se řeč je vynikající posilou, jestliže je doprovázena gestikulací a pohyby, zejména pohyby rukou. Při hrách s prsty používáme říkadla z lidové poezie či vytvořená.

Děti se plně soustředí na pohyby prstů, napodobují dospělého, vnímají jeho tempo řeči, dech, rytmus i melodii říkanky. Později opakují, přidávají slova, samy zvládají celou říkanku i s pohyby prstů. Děti vnímají tlak i jemný dotek, což jim napomáhá uvědomit si své „já“. Děti vstupují do brány poznání. Soustředění střídá uvolnění. Rozvíjíme

myšlení, cítění i chtění. Prstové hry dětem rozvíjejí také paměť a představivost, soustředění a pozornost.

4.1.3. Pohádka a její význam

Pohádky jsou potravou dětské duše, jsou důležité pro její morální vývoj. Mají za úkol zobrazovat více než skutečnost, skutečnost vyššího řádu. Poskytují obrazy, které dávají zažít obsah „...velkých světových dějin nejstarších dob...“(Hermann Grimm)

Ústní podání pohádek dává dostatek prostoru pro tvorbu vlastních představ dítěte, které jsou pro něj přirozené a které je schopno zpracovat. (Na rozdíl od „hotových“ obrazů při filmovém zpracování, kde již není místo pro svobodné představy. Filmovými obrazy bývají individuální představy dítěte zcela drceny.) Tvorba vlastních vnitřních obrazů vede děti k vnitřní aktivitě.

Pohádky oslovují v dětech také zdravý cit. Upřímně a hluboce se spojují s ideály dobra, lásky, se stejnou opravdovostí rozpoznávají negativní temné síly zla. To, co později přinese život jako realitu, prožívá dítě nyní přiměřeně v citu. Síly, které takto vznikají, utvářejí lidský charakter.

„...Ve vlastním světě fantazie mohou děti zažít odvahu, vytrvalost, věrnost i lásku k dobru, které budou jednou potřebovat. V prožívání takové vnitřní dramatiky sílí dětská duše...“

„... Jestliže dnes oprávněně dbáme na to, aby se mládež tělesně otužovala hrou a cvičením na čerstvém vzduchu, musíme také uznat, že potřebujeme zrovna tak zdravý duševní vzduch, dynamiku a pohyb vnitřních sil. To vše se bohatě vyskytuje právě ve světě pohádek...“

(Jakob Streit)

Jednou z nejzákladnějších potřeb dítěte je rytmus. Rovnováha mezi aktivitami vnějšího fyzického pohybu a vnitřního pohybu myšlenek a představ, je zohledněna při výběru činností během dne v MŠ. Pro děti je blahodárné, mohou-li radostné dovádění při hrách v přírodě vystřídat i chvíle soustředění a klidu při poslechu pohádky. Schopnost koncentrace je později důležitá nejen pro zvládnutí výuky v základní škole, ale především pro celý život.

4.1.4. Kresba

Kreslíme voskovými bloky, předškoláci mají k dispozici silné trojhranné pastelky. Kresba je jedním z možných vyjadřovacích prostředků dětí, může sloužit i jako diagnostický prostředek- kresba naznačuje průběh tělesného a duševního vývoje dítěte. Obrázky dětí nehodnotíme, abychom nenarušili smysl a podstatu kresby, coby volného a přirozeného vyjádření dětí. Děti mají možnost volné kresby, neurčujeme její obsah, děti samy hovoří o svých obrázcích, nikdy se neptáme, co dítě nakreslilo. Nepoužíváme černou barvu.

Kresba u dětí rozvíjí, posiluje a vytváří v oblastech:

Dítě a jeho tělo:

- smyslové vnímání (dítě je cele smyslovým orgánem)
- dovednost a obratnost ruky, jemnou i hrubou motoriku
- koordinaci pohybů
- střídání uvolnění, relaxaci s napětím, dítě aktivně zapojuje všechny složky osobnosti
- soustředění, koncentraci

Dítě a jeho psychika:

- řečové dovednosti, slovní zásobu
- komunikaci mezi dětmi, s dospělým
- poznatky o různých oblastech života (děti vyjadřují různé situace, dojmy, zážitky i pocity)
- tvořivost, představivost, fantazii, možnost experimentů
- schopnost koncentrace, vnímání barev, tvarů, forem, nálad a dějů
- různorodost a rozmanitost kresby, prostorovou orientaci- plocha, hrana, linie, kontury, nahoře, dole, začátek, konec, ...
- vztah k barvám, jejich poznávání (barvy mají různé nálady, vlastnosti, různé působení na naše citové vnímání).

- citové prožitky, plnohodnotné procítění kresby
- chuť tvořit, výtvarně ztvárňovat své prožitky

Dítě a ten druhý:

- zážitky vlastní identity i společenství
- seberealizaci i porozumění, respektování druhých

Dítě a společnost a Dítě a svět:

- chápání a poznávání světa (pomocí kvalitních, opravdových, co nejpravdivějších smyslových zážitků zprostředkováváme dětem informace o světě)
- vnímání změn v přírodě (nálady jednotlivých ročních období)

4.1.5. Modelování

Základními materiály při modelování je těsto a včelí vosk.

Práce s těstem a vč. voskem u dětí rozvíjí, podporuje a vytváří v oblastech:

Dítě a jeho tělo:

- jemnou i hrubou motoriku, koordinaci pohybů
- sebeobsluhu, samostatnost
- péči o pomůcky, manipulaci s jednoduchým náčiním (váleček, rádýlko)
- vnímání všemi smysly (pomocí prožitku děti vnímají vlastnosti a možnosti materiálu- tvárnost, formu, vůni, teplotu, barvu)
- možnost zažít všechny elementy-teplo, voda, vzduch, země

Dítě a jeho psychika:

- řeč (činnost je doplňována říkankami a písněmi)
- schopnost komunikace (o výrobcích, prožitcích, pojmenováváme vlastnosti materiálu, pocity, tvary, barvy)
- tvořivý proces- zrození nové kvality

- schopnost nápodoby (děti vidí při práci dospělého, který tvoří se zájmem a soustředěním)
- vůli, schopnost překonávání překážek- práce s voskem vyžaduje větší trpělivost a vytrvalost, proces rozehtívání vosku v dlaních je zdlouhavější než práce s plastelínou
- soustředění, pozornost
- fantazii, tvořivost, možnost experimentace, vlastní seberealizace
- poznávací proces - smysl pro vnímání množství, velikost, váhu, tvar, strukturu materiálu, jeho vlastnosti
- pochopení technologie výroby chleba (od zrna k chlebu)
- časovou i prostorovou orientaci (práce má svůj začátek, průběh i konec)

Dítě a ten druhý:

- sociální vztahy, - tolerance, pomoc, spolupráce- z několika malých bochánků vytváříme jeden velký pecen
- klidnou atmosféru při činnosti
- respektování potřeb a přání druhých,
- vzájemné vztahy
- cit pro přirozenost, míru a řád věcí (vše má svůj smysl, zažíváme proces dělení i spojování v celek)
-

Dítě a společnost a Dítě a svět:

- pozitivní vztah ke svému okolí, ke společenství i ke světu
- kladný vztah k přírodě, úctu k životu
- prožívání významu a smysluplnosti činnosti

4.1.6. Malba

Při malování se děti seznamují s barvami, nezobrazují však konkrétní předměty, ale prožívají svět barev, jejich vzájemné působení. Používáme kvalitní přírodní akvarelové barvy, technikou mokré do mokrého. Vyhýbáme se kontuře, která brání vzájemnému pronikání barev, způsobuje strnulost. Objevování a pozorování vede děti k iniciativě, uspokojuje přirozenou potřebu zkoumat, experimentovat. Dětem nabízíme pouze základní barvy, jejichž mícháním získávají děti samy zkušenost o vzniku barev. Obrázky nejsou hodnoceny ani srovnávány, tím nedochází mezi dětmi k soutěživosti a je podpořena radost z činnosti samotné.

Malba u dětí podporuje, rozvíjí a vytváří v oblastech:

Dítě a jeho tělo:

- činnost ruky, koordinaci pohybů
- smyslové vnímání
- jemnou i hrubou motoriku
- osvojení techniky malby pomocí nápodoby
- samostatnost a sebeobsluhu, jednoduchou obsluhu a pracovní činnosti
- malba má také relaxační a odpočinkovou funkci
- šetrné zacházení s pomůckami a materiálem (štetce, skleničky, ..)

Dítě a jeho psychika:

- komunikační schopnost a řeč, slovní zásobu, výslovnost fantazii, představivost a tvořivost, zájem o činnost
- poznávání barev, jejich vlastnostmi, smysl a cit pro barvy a tím i cit pro harmonii (každá barva má odlišné působení – modrá - meditativní, žlutá - veselá, rozpínavá, energetická, červená - činná, aktivní, probouzí touhu tvořit.)
- vnímání nálad ročního období, které se projevují barevností v malbě
- možnost experimentovat, objevovat nové možnosti, zažívat vlastnosti vody, proměny, pohyb a vývoj

- schopnost soustředit se na práci, systematickost a smysl pro řád - vše má svůj řád
- vůli a schopnost překonávání obtíží
- prostorovou orientaci
- citové vnímání, radost z činnosti

Dítě a ten druhý:

- společná činnost umožňuje dětem kultivovat vzájemnou
- komunikaci, navazování vztahů, vytváření sociálních postojů
- možnost zažít individualitu i společenství
- vnímání, pochopení a respektování potřeb druhých

Dítě a společnost a Dítě a svět:

- pozitivní vztah k činnostem
- estetické vnímání
- péči o své okolí, prostředí třídy, zapojení do přípravy a úklidu
- pozitivní vztah k umění a kultuře, úctu k práci druhých
- schopnost spolupracovat, podílet se na společné činnosti

4.1.7. Eurytmie

Eurytmie je cvičení, které harmonickým způsobem zapojuje tělesnou, duševní i duchovní složku lidské bytosti. Žádná kvalita není opomenuta. Tento přímý zážitek vnitřní harmonie lidské bytosti vede k celistvému rozvoji člověka bez ohledu na věk.

Původně eurytmie vznikla jako umělecká forma v rámci antroposofického hnutí. Byla charakterizována jako „viditelná řeč“ a „viditelný zpěv“. Tím je naznačeno, čím se liší od tance. Nemá za úkol předvádět umělcovy emoce v pohybu. Má za úkol předvést viditelně v pohybu těla to, co se v prostoru odehrává ve chvíli, kdy zní hudba nebo mluvený (umělecky ztvárněný) text. Kvalita jednotlivých hlásek v řeči a jednotlivých tónů v hudbě je objektivní skutečností, stejně jako výška či hloubka, interval mezi tóny, apod.

Lidská řeč je nejen prostředkem k dorozumívání, ale také základním tvořivým projevem našeho Já. To, co se odehrává v hrtanu, v jeho okolních orgánech a ve vzduchu, když mluvíme, to se v eurytmii přenáší na celého člověka. Tvary, které vznikají z pohybu při vyslovování jednotlivých hlásek, které slyšíme, se tedy zviditelňují. Aby každá jednotlivá hláska správně zněla, je k tomu třeba zcela specifických pohybů našich mluvidel. Budeme-li zkusmo jednotlivé hlásky vyslovovat a zaposloucháme-li se do nich, zjistíme, že každá z nich má i svou vnitřní náladu. Samohlásky jsou blíže našemu duševnímu prožívání (u hlásky A slyšíme určitou otevřenost, údiv, u hlásky E naopak určité oddělení, hrazení se, atd.) Souhlásky tvoříme pomocí jazyka, zubů, rtů a patra a jsou určitým zrcadlením pohybů, se kterými se setkáváme také v přírodě (v hlásce B najdeme gesto ochraňující, obalující, hláska R uvádí do pohybu – „roztáčí rychle a různě“ a podobně). Také tónová eurytmie zviditelňuje v gestech to, co slyšíme jako melodii, rytmus, takt, harmonii a především intervaly. To, co žije jako skrytý obsah melodie mezi jednotlivými tóny, se stává názorným zážitkem.

Pedagogická eurytmie je jako umělecká pohybová výchova vyučovaným předmětem na waldorfských školách. Skrze aktivní zážitek probouzí v dětech hlubší vztah k hudbě a řeči, podporuje schopnost vyjadřování a naslouchání, cvičí šikovnost, obratnost, soustředění i uměřenost a schopnost orientace v prostoru. Posiluje vůli a velmi významně přispívá k rozvoji zdravých sociálních vztahů. Je protiváhou jednostranné intelektualizace i narůstajícím pocitům duševního chladu a vnitřní prázdnoty. Přináší impulsy pro zdravý růst a harmonický tělesný a duševní vývoj.

4.2. Integrované bloky

4.2.1. Dary Země-plody

- září - zvykáme si na školku

Vytváříme dětem prostředí, ve kterém se mohou cítit bezpečně a jistě. Učíme děti uvědomovat si význam podzimu jako období sklizně úrody a počátky procesu usínání přírody. Poznáváme s dětmi plody v tomto ročním období a pracujeme s nimi. Děti se setkávají nejen s novým prostředím a lidmi, ale také si zvykají na rytmus a rituály

mateřské školy. Opakující se činnosti dávají dětem pocit stability a sounáležitosti. Rozvíjíme jemnou a hrubou motoriku, podporujeme zdravý růst a vývoj.

Motivy vyprávění a pohádek:

- překonávání nesnází, odvaha, statečnost.

např. O kuřátku, O skřítkovi Podzimníčkovi, O řepě o neznámém prostředí,

Slavnosti: děti se s prostředím sžívají, slavnosti přicházejí až v dalších obdobích.

4.2.2. Michaelské období

Vytváříme podmínky k posilování odvahy, překonáváme překážky a nepohodlí, posilujeme vůli. Rozlišujeme dobro a zlo, vnímáme podzimní přírodu. Svatý Michael jako symbol boje dobra se zlem – statečnost, odvaha.

Motivy vyprávění a pohádek:

- posilování odvahy a vůle, téma překonávání překážek, boj dobra se zlem

např. O Budulínkovi, O kůzlátkách, Červená Karkulka

- téma překonávání překážek, boj dobra se zlem

Slavnosti: Michaelská slavnost

4.2.3. Martinské období

Svátkem svatého Martina začíná období světel, které potrvá až do hromnic. Světla venku ubývá, ale světlo v našem nitru musíme posilovat. Chladné podzimní dny vedou lidi k tomu, aby hledali cestu k sobě navzájem. Probouzíme v sobě obraz naděje, vnitřního tepla a světla, posilujeme vnitřní kvality - naslouchání druhým, soucítění, toleranci, pomoc a rozdělení se s potřebnými.

Motivy vyprávění a pohádek:

- s tématem pomoci, soucitu, lásky, znovu nalezeného klidu, bezpečí. Aktivní zažehnutí vnitřního světla, zatím co okolo je chlad a temno – v přírodě fyzické, duševně mezi lidmi, motiv oběti.

např. O lucerně, Amosova ovečka, Hvězdné tolary

Slavnosti: Martinská slavnost

4.2.4. Advent a Vánoce

Prožíváme vnitřní ztišení a radostné očekávání v náladě adventního času. Učíme se porozumět jeden druhému.

Motivy vyprávění a pohádek:

důvěra, trpělivost, obětavost a radostné očekávání

např. Mariin oslík, Skřítkové, Popelka

Slavnosti: Slavnost zahájení adventu (Adventní spirála)

Vánoční hra

4.2.5. Období tří králů

Nastupujeme novou cestu posílení prožitkem Vánoc. Obraz cesty Tří králů poukazuje k budoucnosti. K vánočnímu motivu pastýřů symbolizujících cítění, se pojí kvalita myšlení -symbolizovaná moudrostí králů.

Motivy vyprávění a pohádek:

-odvaha k budoucnosti, rozhodnutí k aktivnímu konání, nalézání nové cesty

např. Princ Bajaja, O ovečce, Dvanáct měsíčků, O medvědu ženichovi, Brémští muzikanti, Živá voda

4.2.6. Zima

Doba tmy, která stahuje do nitra a dává možnost intenzivních vnitřních prožitků i světla, které nás vede ven do světa a k budoucnosti. Vnímáme zimní období v přírodě. Od Vánoc přibývá světla i dne. Prožíváme polarity.

Motivy vyprávění a pohádek:

prožitek polarit, posílení morálního základu

např.: O Smolíčkovi, O vlkovi a kůzlátkách, Rumtarášek, Paní Zima, Čertův švagr

4.2.7. Masopust

Je nám dobře na světě. Radost a veselost nám dává chuť do života, posilováním rytmu budujeme naše životní síly. Radujeme se z pohybu, prožíváme vtip a humor. Zažíváme masopustní tradice a zvyky. Začátek pronikání nových životních sil z nitra Země na povrch.

Motivy vyprávění a pohádek

– prožitek rytmu, humoru, radostnosti a tělesnosti

např. Bělinka a Růženka, Jirka s kozou, Duch v lahvi, Otesánek, Zlatá husa, Honzovo štěstí, Jak se Honza učil latinsky

Slavnost: Masopustní karneval

4.2.8. Předjaří

Prožíváme probouzející se přírodu ze zimního spánku. Těšíme se na jaro a s ním na příchod nových tvořivých sil. Zažíváme činnorodou práci a svou aktivitu přesouváme ven, do přírody.

Motivy vyprávění a pohádek:

prožitek souladu přírodních sil s člověkem

např. Žabí král, Brémští muzikanti, Zlatovláška, Jak Jaromil k štěstí přišel

4.2.9. Velikonoce

Velikonoce jsou oslavou zrození, počátku nového života a naděje, která je vyjadřována lidovými zvyky a tradicemi. Čas Velikonoc je provázen obrazem zmrtvýchvstání.

Motivy vyprávění a pohádek:

vysvobození, vykoupení

např. O Sněhurce, O bílém hadovi, Jeníček a Mařenka, O šípkové Růžence, Lesní ženka
slavnosti: Jarní slavnost

4.2.10. Jaro

Zažíváme životní síly v přírodě, proměny světa kolem nás. Příroda obdarovává naše smysly zářivostí svých barev a vůněmi květů. Vzduch jako by se chvěl tvořivostí a životem. I člověk je probuzen k pohybu a činorodosti, povzbuzován tvořivou náladou tohoto období. Záplava barev a rozmanitost forem nás vyzývá ke hře. Prožíváme přírodní elementy.

Motivy vyprávění a pohádek:

úcta k přírodě a k jejím tajemstvím

např. Lesní ženka, Sedláček a medvěd, Chudý mlynářský a kočička, Jabloňová panna, O žabce královně, O kohoutkovi a slepičce, Včelí královna

Slavnosti: Otvírání studánky

4. 2. 11. Letnice

Kosmické teplo (láskyplný ženich) se spojuje s rozkvetlou, vonící Zemí (krásnou nevěstou). Atmosféra naplněná kosmickým teplem podněcuje tvorbu pylu, který pak naplňuje vzduch, dochází k završení tajemného procesu, který není na první pohled viditelný, ale můžeme jej tušit – k oplodnění rostlin. Rostliny obětují krásu svých květů, zraní pro počátek nového života. Prožíváme letní uvolnění, vnímáme krásu přírody, její barevnost, rozmanitost, sníme s ní. Spojujeme se s nebem i zemí.

Motivy vyprávění a pohádek:

prožitek tajemství, obětavá vytrvalost, osvobození, prožíváme pohádky končící svatbou
např. Jasoň a Jasanka, Jak Jaromil ke štěstí přišel, Zlatovláska

4. 2. 12 Svatojánské období

Motivy vyprávění a pohádek:

prožitek tajemství

např. Šípková Růženka, Popelka, Zpívající stromeček, Alabastrová ručička,

Slavnosti: Loučení s předškoláky

POUŽITÉ ZDROJE

1. *Rámcový programu pro předškolní vzdělávání*. Praha: VÚP v Praze, 2004.
http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVP_PV-2004.pdf
2. SMOLKOVÁ, Táňa. *Dítě v úctě přijmout--: vzdělávací program waldorfské mateřské školy*. 1. vyd. Praha: Maitrea, 2007, 112 s. ISBN 978-80-903761-2-0.